

Сорокіна Г. В.
кандидат соціологічних наук

доцент кафедри управління соціальними комунікаціями
Харківського національного економічного університету імені С. Кузнеця

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕОРІЇ СПІРАЛІ МОВЧАННЯ ДЛЯ АНАЛІЗУ УКРАЇНСЬКОГО МЕДІАПРОСТОРУ

Розглянуто сутність теорії масової комунікації спіраль мовчання. Проаналізовано яким чином спіраль мовчання функціонує в сучасному українському медіапросторі.

Ключові слова: спіраль мовчання, медіапростір, громадська думка.

Питання дослідження українського медіапростору наразі постає особливо гостро та актуально. Загальноприйнятою сьогодні є теза про те, що засоби масової інформації не просто відображають соціальну реальність, але й конструюють її. Однак предметом теоретичних дискусій залишаються гострі питання яким чином це відбувається, за допомогою яких засобів та яка ефективність такого конструювання. Однією з відомих теорій масової комунікації є теорія спіралі мовчання, яка була розроблена німецькою дослідницею Е. Ноель-Нойман в 1980 р. та вважається однією з фундаментальних у розумінні впливу медіа на громадську думку. Засоби масової комунікації подають інформацію, що є важливою для суспільства, водночас вони ж формують вектор думки та попит на певний її зміст.

Мета нашого дослідження – проаналізувати особливості застосування теорії спіралі мовчання в сучасному українському медіапросторі.

Будь який медіа продукт є по суті сконструйованою реальністю, що відображає не реальний світ, а певні уявлення про нього. Особливої актуальності набувають процеси глобалізації та діджиталізації сучасних медіа, коли користувачі звертаються за інформацією саме до он-лайн видань, блогів, соціальних мереж, вплив яких усе частіше стає предметом дослідження українських науковців і тематикою статей журналістів. Одним

із аспектів такого впливу є формування громадської думки, яка набуває у інформаційному просторі ідеологічне забарвлення та транслює певні суспільні цінності.

Суть теорії спіралі мовчання полягає у тому, що засоби масової комунікації можуть маніпулювати громадською думкою за рахунок надання слова меншості замість більшості [1]. Вона окреслює декілька важливих тез:

1. Людина не хоче опинитися в ізоляції, вона або стане на бік більшості або просто замовкне.
2. Мас-медіа корегує картинку реальної диференціації, роблячи більшість меншістю, змушує її замовкнути.
3. Головна причина полягає в тому, що кожен хоче бути з переможцем, а тому теж вважатися переможцем.

Г. Почепцов і В. Іванов підтримують теорію німецької дослідниці. Останній наголошує на особливій актуальності спіралі мовчання під час передвиборних кампаній: «Оприлюднення даних може призвести до масового голосування за лідера саме тих виборців, які не визначились у своїх симпатіях. Індивіди, які вважають, що їхню думку не поділяє більшість членів соціальної групи, схильні до того, щоб не висловлювати її» [2, с. 67]. Українська дослідниця Штельмашенко А.Д. підтримує цю думку, вважаючи, що до факторів, які впливають на можливість закручування спіралі опосередковано необхідно віднести психологічні особливості поведінки користувача, що пов'язані із використанням сучасних способів комунікації, зміни стандартів поведінки, наприклад, відчуття невидимості (відсутність невербальної комунікації та суджень про зовнішній вигляд), асинхронність (підбирання слів, виразів, орфографія), відсутність емоційного впливу [3].

В нинішніх умовах війни, коли вона йде не тільки фізично, але і в інформаційному просторі, важливим завданням для медіа є консолідувати

суспільство та об'єднати громадську думку задля перемоги. А відтак, болючі теми корупції, олігархату, різних владних зловживань свідомо замовчуються щоб не сіяти так звану «зраду». Наприклад, згідно даних моніторингу етеру спільного марафону «Єдині новини #UARазом», який проводить «Детектор медіа» переважна більшість обговорюваних тем стосується поточних подій на фронті, розвінчання міфів російської пропаганди, досягнень збройних сил України та владних структур. Загальний настрій цілком позитивний та спрямований на перемогу нашої країни. Однак жодного проблемного журналістського матеріалу щодо корупціонерів, розкрадачів державного майна, незаконних дій представників влади. Цілком зрозумілий та очевидно виправданий наратив неприпустимості під час військових дій дискредитації діючої влади відтак призводить до замовчування та приховування й негативних ситуацій, що все ж таки мають місце.

Застосовуючи теорію спіралі мовчання для аналізу українського медіапростору доходимо висновку, що є певні теми, які не висвітлюються та навмисно можуть оминатися щоб не провокувати конфлікти. Однак таке навмисне закручування спіралі мовчання призводить до завищених очікувань від влади та надмірних сподівань, що можуть спричинити психологічні стреси та напруження у індивідів.

Список використаних джерел

1. Ноэль-Нойман Э. Общественное мнение: Открытие спирали молчания – Москва: ФАИР, 1996. – 351 с.;
2. Іванов В. Основні теорії масової комунікації та журналістики : навчальний посібник – Київ: Центр Вільної Преси, 2010. – 258 с.;
3. Штельмашенко А. Д. Спіраль мовчання як фактор впливу на громадську думку // Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: Державне управління. – 2018. Т. 29(68), № 3. – С. 119–122.

